

| روزنامه جوان | شماره ۶۰۷۲

سبک آموزش

رویکردی نوین به نظام آموزشی در گفت‌وگو با مرتضی فاطمی نژاد مدیر عامل مؤسسه خدمات علمی – آموزشی رزمندگان اسلام

مهارت حل مسئله را جایگزین راه‌حل گرفتن از دیگران کنیم

■ نازنین رقیه هاشمی

طی سال‌های اخیر موجی از انتقادهای کارشناسی به شیوه سنتی آموزش و به ویژه بر حافظه‌محوری به‌راه افتاده و این‌رویکرد قائل به ضرورت تحول بنیادین در آموزش و پرورش است. در این زمینه حرکت‌های جسته‌گریخته‌ای نیز انجام شده است، ولی نظام آموزشی کشور همچنان از شیوه غالب حافظه محوری رنج می‌برد. به تازگی

از مکتب خانه تا مدارس پیشرو مدارس یا در حقیقت محل آموزش در کشور ما در ابتدا به شکل قدیم به‌عنوان مدارس سنتی یا همان مکتب‌خانه‌ها وجود داشتند

که براساس ارزیابی‌های مدرس، دانش‌آموز از سطح پایین می‌توانست به سطح بالاتر آموزش ارتقا پیدا کند. پس از مدت مدیدی از وجود مکتب‌خانه‌ها، مدرسه به همان شکلی که در کشورهای توسعه یافته و پیشرفته وجود داشت، در ایران شکل گرفت. در حقیقت در این روند مدارس سنتی به مدارس حجم‌گرا تبدیل شدند؛ مدارس حجم‌گرا در واقع همان مدراسی هستند که دانش‌آموزان را به یک نقطه آموزشی سوق می‌دادند که کنکور نام داشت و دانش‌آموز در نهایت در این شکل گرفت. در حقیقت قر می‌گفت، در حقیقت در این سیستم آموزشی دانش‌آموز می‌موخت موفقیت آینده زندگی‌اش تنها در گرو موفقیت در کنکور، کسب رتبه خوب و ورود به یک دانشگاه ایدمال است، پس در نتیجه این آموزش دانش‌آموزی که در کنکور موفق نبود، می‌پذیرفت که دیگر موفقیتی در تحصیل، کار و ادامه زندگی نخواهد داشت. این حقیقتی بود که اگر چه علنی عنوان نمی‌شد، اما در روند سیستم آموزشی به‌دانش‌الumni اقبال می‌شد و این ذهنیت غالب شخصیت او می‌شد.

اما مقاله آموزش در اکثر کشورهای جهان خصوصاً کشورهای پیشرفته به شکل دیگری تغییر پیدا می‌کرد. آموزش استاندارد و پیش‌رو برای تربیت نسل سازنده و منابع انسانی مفید در راستای اهداف حکومت و دولت جایگزین آموزش‌های قبل می‌شدند. رویه جدید آموزش در مدرسی شکل گرفت که از آنها با نام مدارس پیشرو، الگو، سازنده و استاندارد نام برده می‌شد. فیلانده، ژاپن و بعضی از کشورهای اروپایی از نخستین کشورهای بودند که این نوع سبک آموزش را آغاز کردند و به حذف آموزش حافظه محوری و تبعی‌درفتند و در حقیقت آموزش فعال، خلاق، چندبعدی و دانش‌آموزپویا را جایگزین نقش دانش‌آموز قبلی کردند. فراموش تکنیک آموزش جدید در مدارس نیازمند محتواها، لوازم و روش‌هایی جدید بود.

حرکت از هم‌گرایی به سمت واگرایی

اگر بخواهیم یک وجه تمایز یا تغییر مهم در تبدیل سیستم آموزشی قبل نسبت به سیستم آموزش خلاق و متفکرانه عنوان کنیم، باید تفاوت مهم در تفکر همگرا و واگرا بودن دو مدل را توضیح دهیم. در حقیقت ما در سیستم قبل آموزش مبتنی بر تفکر همگرا داشتیم؛ وقتی یک سلسله آموزش ارائه می‌شد همه دانش‌آموزان فارغ از تفاوت میزان خلاقیت و هوش و یادگیری باید براساس همان سیستم و در یک جهت حرکت می‌کردند که همگرایی ایجاد می‌شد.
نقص بسیار مهم سیستم آموزش قبل در این بود که اگر دانش‌آموز یا معلمی می‌خواست سریع‌تر از رویه پیش رود یا حتی دانش‌آموزی نمی‌توانست براساس سطح هوش و ادراک همپای آموزش پیش‌رود، هیچ راه‌حلی برای اغنای گروه اول و جبران گروه دوم وجود نداشت.

نظام آموزشی جدید بر مبنای واگرایی است. آنچه وجه تمایز این نوع آموزش با آموزش‌های قبل است اینکه به تعداد افراد پهر همدن از این نوع آموزش‌عزم از دانش‌آموز و معلم، تفکرانتقادی، تفکر حل مسئله و موضوع اندیشیدن به جای راه‌حل گرفتن از دیگران وجود دارد. در مدارس الگو روش‌های جدید آموزش‌های چندسطحی، آموزش نوع اندیشیدن و پیدا کردن راه‌حل، آموزش فلسفه که بسیار ورود جدی دارد، محتواهای جدی و مبتنی بر جذابیت و آموختن تولید شده است.

هدف شیوه نوین آموزش چیست؟

مدارس الگو و استاندارد که سیستم آموزش‌های کشورهای توسعه یافته به سمت آن سوق پیدا کردند، نیازمند یک نهضت بسیار مبسوط در حوزه ارائه آموزش به دانش‌آموزان و

مجموعه کتاب‌هایی تحت عنوان دانوین به عنوان نخستین کتاب هوشمند تعلیم و تربیت ایران برای دانش‌آموزان و معلمان سراسر کشور، از سوی مؤسسه علمی رزمندگان تولیدشده و بازتاب خوبی در رسانه‌ها ومحافل آموزشی داشته است. بنابه گفته سیدحسام نوربخش، رئیس مرکز نوآوری مؤسسه علمی رزمندگان، مجموعه کتاب دانوین بارویکرد ایجاد تحول آموزشی بر مبنای سند تحول بنیادین آموزش

تولید محتوا بود. در حقیقت در دوره گذار از آموزش‌های قبل به آموزش‌های جدید خلاهای محتوایی و آموزشی بسیار وجود داشت که باید به‌سرعت رفع می‌شد. همین تولیدات و ارائه آموزش‌ها باعث شد فاصله جدی بین آموزش‌های قبل و جدید ایجاد شود و هدف این بود که در نتیجه آموزش‌های متفکرانه در «مدارس الگو» هر دانش‌آموز بتواند نسبت به کلی‌نسبت به نظام مسائلی که به‌عنوان یک فرد در جامعه اطرافش با آنها روبرو خواهد شد، راه‌حلی پیدا کند. در این روند دانش‌آموز از یک نقش صرفاً شنونده و یادگیرنده خارج می‌شد و به‌طور ملموس مشکلات را تجربه می‌کرد تا آشنا بتواند راه‌حل یابی کند.

مهم‌ترین هدف در تغییر پارادایم آموزشی از نسخه قبلی به نسخه پیشرفته جدید این بود که در نتیجه آموزش‌های «دانوین»(دانش‌نوین) بتوانیم نسلی تربیت کنیم که دانش مفید و کاربردی کسب کند و در طی زندگی اجتماعی خود بتواند مشکلات فردی و جمعی را ببیند و باذهن خلاق خود راه‌حل پیدا کند و از یک فرد شنونده قبلی به یک فرد پویا و خلاق تبدیل شود.

اجازه دهید واضح‌تر توضیح بدهم نتیجه نسخه قبلی

آموزش دانش‌آموزانی شد که امروز اگر از آنها بپرسیم

فیثاغورت، فاکتوریل، اسید و موازنه را توضیح بده چیزی

در خاطرش نیست، چرا؟ مشخص است ما در آموزش‌های قبل آنقدر بر حافظه محوری تأکید می‌کردیم که اگر جای «واو» باویر گول عوض می‌شد تمام سلسله نظام ذهنی‌مان از هم می‌پاشید و در حقیقت دانش عمومی و کاربردی یاد نمی‌گرفتیم. در حقیقت همه ما امروز نمونه‌های باقیمانده از سیستم آموزش و مدارس قبلی هستیم که ماه‌ها و سال‌ها با اضطراب و اجبار همراه استرس محتوای آموزشی بر ما القا و تحمیل می‌شد که کاملاً فرار بود، در حالی که امروز باید دانش‌کاربردی بلد باشیم و ذهنمان از مهارتی که به‌کارمان بیاید، کاملاً خالی است. اولین هدف مجموعه دانوین ارائه آموزش‌هایی بود که نه تنها فرار نباشند بلکه به جای ارائه محتوا به دانش‌آموز چگونه فکر کردن و چگونه پیدا کردن راه‌حل برای مشکلات را یاد دهند.

والدین باید همراه شوند

نکته مهم دیگری که در مسیر ارائه

آموزش‌های جدید به چشم می‌خورد،

همراهی اولیا بود. سوآلی که پیش می‌آمد

این بود «مگر می‌شود اولیا نسبت به آموزش‌های کاربردی و

مفیدتر وجهه مخالف بگیرند یا مقاومت کنند؟» در حالی که

تقریباً همه می‌دانیم هر پدر و مادری دوست دارد فرزندش

آموزش مفید دریافت کند. در این بین تنها تفاوت در بحث

تعریف آموزش بود. متوجه شدیم اگر والدینی نسبت

به آموزش‌های جدید همراه نیستند، دلیل این است که

سبک زندگی

سبک زندگی ۸۸۹۸۴۷۱

در فضای شکل گرفته آموزشی کشور اجرای سیستم آموزش نوین اگر چه کار ساده‌ای نیست، چون وزارت آموزش و پرورش قطعاً نسبت به تغییرات مقاومت می‌کند و مؤسساتی که از کنار آموزش سنتی و کنکور محوری برای خودشان کاسبی راه انداخته‌اند ساکت نمی‌نشینند، اما با نگاه به اینکه فضای مجازی و آنلاین در کشور به خوبی رشد پیدا کرده، می‌توان گفت به سرعت این آموزش مورد استقبال قرار می‌گیرد

رویکردی نوین به نظام آموزشی در گفت‌وگو با مرتضی فاطمی نژاد مدیر عامل مؤسسه خدمات علمی – آموزشی رزمندگان اسلام

این والدین در همان سیستم آموزش قبلی رشد و زیست کرده‌اند و طبیعی است که چون تعریف و آشنایی دقیقی با آموزش‌های جدید ندارند، نتوانند ارتباط خوبی بگیرند. وقتی ما والدینی داریم که هوشیارانه با مدرک گزایی، آموزش صرفاً برای کنکور، مدارس حجم‌گرا و غول موهون کنکور مشکل دارند، پس کافی است فقط با سیستم جدید آشنا شوند، چون خود آنها مدت‌هاست از این روش بی‌بازده آموزشی خسته شده‌اند. ما مسئول قرائت درست از روش جدید آموزش هستیم و این وظیفه ماست که به والدین اثبات کنیم مدرک گزایی، حافظه محوری، اصالت بر نمره و حفظ‌شدن درس‌مشوخ شده است و در روش‌های جدید اصالت، هدف اندیشیدن، تفکر نقد و خلاق، قدرت حل مسئله، دغدغه حل نظام مسائل پیرامون و مفید فایده بودن به هر روش به دانش‌آموز آموخته می‌شود.

دسترسی نداشتن به روش‌های جدید آموزش بخش دیگری از نگرانی‌های خانواده‌ها بود. مادر و پدر وقتی می‌دیدند با وجود اینکه خودشان تحصیلات دانشگاهی دارند، اما ممکن است با تغییر آموزش مباحث درسی را نشناسند، پراشان سخت بود. ما در پروژه دانوین برای این موضوع هم فکر کردیم. روش‌های آموزش و دسترسی به محتواهای

آموزشی به نحوی طراحی شده است که حتی والدین پیش

از فرزندشان می‌توانند از آموزش‌ها استفاده کنند و نگرانی

در مورد عدم شناخت نداشتند.

بخش مهمی از همکاری آموزش‌های نوین و چندسطحی با پلتفرم‌های روز کشور هم در راستای اطلاع‌رسانی و همراهی خانواده‌ها با این نوع آموزش است. وقتی خانواده می‌بیند فرزندش از طریق پلتفرم‌هایی مانند فیلمو که به‌طور معمول در بین همه اعضای خانواده مورد استفاده قرار می‌گیرد، به محتواهای تصویری آموزشی دسترسی دارد؛ وقتی والدین می‌بینند استفاده از پلتفرم‌ها در جهت آموزش، تکاپو، فعالیت، نشاط و کارآیی در فرزندشان ایجاد کرده است و دیگر خبری از استرس و اضطراب‌های گذشته که مسبب روان پریشی‌ها بود وجود ندارد، قطعاً هم به آموزش نوین و جدید اعتماد می‌کند هم در ارتباط گیری پیشقدم می‌شود.

آموزش و پرورش باهم

در یکی از موضوعات اصلی موجود در

سند تحول بنیادین آموزش و پرورش

به صراحت عنوان شده است که سیستم

آموزش و پرورش در حال حاضر صرفاً یک سیستم آموزشی

است و در آن خبری از تربیت و پرورش نیست. در این سند

به صراحت عنوان شده است که سیستم آموزشی با نگاه

حجم‌گرایانه، صرفاً کنکوری و نمره بگیر سیستمی نیست

که در آن بتوان انتظار تربیت نسل مفید را داشت. این خلأ

در روش‌های آموزش نوین رفع شده، تلاش این سیستم بر

| یکشنبه ۲۵ آبان ۱۳۹۹ | ۲۹ ربیع‌الاول ۱۴۴۲

سبک نوآوری

فضای مجازی در خدمت شیوه آموزشی «دانوین»

مدرسه‌ای به وسعت تمام زندگی

یکی از انتقادهایی که به نظام آموزش و مدرسه سنتی وارد است، نحوه چیدمان کلاس، قرارگیری تخته و جایگاه معلم است. همه دانش‌آموزان در ردیف‌هایی پشت‌سر یکدیگر، روبروی تخته و معلم می‌نشینند. همین نحوه نشستن نشان می‌دهد که چشم همه به آموزش‌های معلم است. در حالی که در سیستم جدید چون قرار بر محاوره و گفت‌وگو با هم است، همه در کنار و گردگرد یکدیگر می‌نشینند. در نگاه فراتر می‌توان گفت حتی این سبک که دانش‌آموز هر روز برای دریافت آموزش باید در مکانی به‌نام مدرسه و در چهار دیواری با نام کلاس حضور پیدا کند هم باید حذف شود. دانش‌نبا بد محدود به مکان باشد. حس کنجکاوی و کشف نیاز به حضور در محیط‌های مختلف و تجربه مکان‌های مرتبط دارد و این با سیستم فعلی مدرسه جور در نمی‌آید. طبیعت، محل کسب‌وکار، فضای عمومی جامعه و حتی جمع‌های خانوادگی مکان‌های تجربه کسب کردن است. نظام آموزشی مبتنی بر دانوین (دانش‌نوین) می‌خواهد به دانش‌آموز یاد بدهد که باید زندگی و تجربه کند تا آموزش ببیند. دانش‌آموز در عین حال در این سیستم می‌آموزد که اگر بخواهد موضوعی را حل کند، باید دنبال یک‌سری مجهولات بگردد. یک سری اطلاعات را به یکدیگر وصل کند و یک ارتباط مفهومی بین آنها ایجاد کند تا به پاسخ برسد. دانوین اینطور القا می‌کند که در حقیقت کلاس درس محلی برای جمع و تبادل نظر بین اعضا برای حل موضوعات و مشکلات پیرامون یا همفکری و راه‌حل‌یابی است. شیوع بیماری کرونا یکی از عواملی بود که به‌رغم تمام آسیب‌هایش تلنگری به نظام آموزشی زد. هم‌اکنون علاوه بر طرح سؤال‌ها و چالش‌هایی درباره ماهیت آموزش سنتی در چارچوب فیزیکی کلاس‌ها، موضوع ظرفیت‌های شگرف فضای مجازی و کمک آن به شیوه آموزش مبتنی بر دانش‌نوین مطرح است.

پیشبرد هدف آموزش سبب شد، این روزها

دانش‌آموزان و خانواده‌ها پیشقدم استفاده از

آموزش‌های نوین به شکل دانوین باشند. تا

پیش از شیوع این ویروس فضای مجازی رقیب

آموزش محسوب می‌شد و تمام تلاش بر این بود

که آموزش از طریق این فضا حذف شود، اما بعد

از آمدن کرونا در حقیقت آموزش‌های مجازی،

بدیع به‌شمار آمد و این بار همراه با دانش‌آموزان،

خانواده‌ها نیز مایل به استفاده از این فضا بودند

در نهایت هم سیستم آموزشی کشور این مورد

را پذیرفت. برای مثال در سایر کشورهای جهان

بعد از شیوع کرونا مانند کره جنوبی، برزیل،

چین و آلمان آموزش‌های متفاوتی با بهره‌گیری

از فضای مجازی ارائه شد. برخی بحث آموزش

چشمی را مطرح کردند، برخی دیگر به این نوع

آموزش رضایت دادند و فضای مجازی مختص

آموزش را از فضای خانواده منفک کردند، اما در

کشور ما به‌عنوان یک جایگزین صرف به این

نوع آموزش نگاه شد.

ما در این مرحله نه تنها باید به فکر کیفیت ارائه

آموزش‌های نوین با بهره‌گیری از همه امکانات

و دسترسی‌های فضای مجازی باشیم بلکه برای

آموزش‌های درون منزلی و روزهای پساکرونا

هم آماده باشیم و بتوانیم طبق استانداردهای

نظارت‌ها و شاخص‌گذاری‌های کلی، هدف

آموزش‌های نوین دانوین را پیش ببریم. گذر

تمدنی فضای مجازی یک عامل تعیین‌کننده

در حوزه‌های فرصت‌ها و آسیب‌های اجتماعی،

اقتصادی و حتی در حوزه‌های جهان‌بینی،

مذهبی و دینی شده است.

وقتی آن رسیده که بپذیریم فضای مجازی یک

اهرم و وسیله برای شکل دادن به جامعه و ارائه

اطلاعات به افراد است که می‌توان در رسیدن به

اهداف حکومت‌ها از طریق آموزش و تربیت نسل

از آن استفاده کرد و اگر حاکمیت این موضوع را

نپذیرد، نمی‌تواند همپای آموزش جهانی پیش

رود. همین موضوع کشور را متحمل هزینه‌های

بسیار خواهد کرد. در حقیقت یادگیرنده‌ها و

یاددهنده‌ها در بنسرت فضای مجازی و پلتفرم‌ها

فعالیت داشتند، اما به‌سرعت گرفتن شکل‌گیری

تمدن سببایری زمینه حضور آموزش‌های

نوین هم سرعت گرفت. حتی می‌توان امروزه

بسیاری از آموزش‌های فضای مجازی را از

طریق ارائه‌دهنده‌ها با ترجمه به زبان متفاوت

مانند عربی، اردو و نظیر اینها به کشورهای کمتر

توسعه یافته ارائه داد، چون همه به این نکته

متعارف هستند که آموزش و تربیت خاستگاه

شکل‌گیری بسیاری از تمدن‌هاست و اساساً اگر

بخواهیم تربیت نسل براساس جریان حاکمیتی

را داشته باشیم باید به‌سرعت برای به‌روزرسانی

آن هزینه کرد.

فراموش نکنیم همچنان بخش مهمی از

فضای مجازی از دسترس ما خارج است، ما

این روزها استفاده از فضای را تجربه می‌کنیم

که مدیریت، سیاستگذاری، کنترل کیفی و

بعضاً حتی نظارت بر محتواهای ارائه شده در

آن از دسترس ما خارج است و هیچ قدرتی

نداریم. اگر با تدبیر و بهره‌گیری از علم نوین

برای تربیت نسل هوشمند از این فضا استفاده

نکنیم و به این فضا ورود نکنیم قطعاً در آینده

متضرر خواهیم بود.

حضور بیشتر آموزش‌های نوین و بر خط در فضای مجازی باعث شده که نه تنها حاکمیت نظام آموزش و پرورش در ارائه خدمات آموزشی، بلکه بعضاً شکسته شود بلکه دبیرانی که بعضاً تفاوت در خدمت‌رسانی داشتند هم در این فضا به خوبی قابل تفکیک باشند و همین موارد هم در کنار و موازی با آنها تأثیر گذار است